

آشنایی با تکافل

نظریه و عمل

عدنان مالک، ترجمه الله

ترجمه

عباس راد

(عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

فرزانه نظری زاده

*Introduction to Takaful
Theory and Practice*
Adnan Malik, Karim Ullah

آشنایی با تکافل
نظریه و عمل

تألیف: عدنان مالک، کریم الله

جمعه عباس راد، فرزانه نظری زاده

9 789640 117323

ویراستار و نسخه پرداز: نادیا فرهادتوسلی
صفحه آر: داود ویسی
طراح جلد: علیرضا دریانی
ناظر چاپ: حمیدرضا دمیرچی
مرکز نشر دانشگاهی، پژوهشکده بیمه
چاپ اول ۱۴۰۳
تیراژ ۱۰۰
چاپ و صحافی: توس
۲۰۰۰۰۰ تومان

نشانی فروشگاه: خیابان انقلاب، روبه روی سینما سپیده، پاساژ برقی، من: ۶۶۴۰۸۸۹۱، ۶۶۴۱۰۶۸۶
فروش اینترنتی: www.iup.ac.ir
حق چاپ برای مرکز نشر دانشگاهی محفوظ است. فهرست نویسی: انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: مالک، عدنان Adnan Malik
عنوان و نام پدیدآور: آشنایی با تکافل / عدنان مالک، کریم الله؛ ترجمه عباس راد، فرزانه نظری زاده.
مشخصات نشر: تهران: مرکز نشر دانشگاهی، بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، پژوهشکده بیمه، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: هشت، ۲۱۸ ص:؛ مصور، جدول.
فروست: مرکز نشر دانشگاهی؛ ۱۷۳۲. علوم اجتماعی (حقوق و فقه): ۷.
شابک: 978-964-01-1732-3

وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: عنوان اصلی: Introduction to Takaful: Theory and Practice, 2019.
یادداشت: واژه نامه.

موضوع: حقوق بیمه
Insurance Law
موضوع: حقوق بیمه (فقه)
Insurance Law (Islamic Law)
Ullah, Karim
شناسه افزوده: الله، کریم، ۱۹۸۳-م.
شناسه افزوده: راد، عباس، ۱۳۵۹-، مترجم
شناسه افزوده: نظری زاده، فرزانه، ۱۳۶۸-، مترجم
شناسه افزوده: مرکز نشر دانشگاهی، بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران. پژوهشکده بیمه
رده بندی کنگره: BP ۱۹۸/۶

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۰۱۳۳۸
اطلاعات و کورد کتابشناسی: فیا

فهرست

هفت	مقدمه مترجمان
۱	پیشگفتار
۵	یادداشتی درباره روش تحقیق کتاب
۷	فصل ۱ بیمه
۸	مقدمه
۸	تعریف بیمه
۱۰	تاریخچه مختصری از بیمه
۱۲	کارکردهای بیمه
۱۷	مزایای بیمه
۲۱	اصول بیمه
۲۳	خلاصه فصل
۲۵	فصل ۲ بیمه از منظر شریعت
۲۶	مقدمه
۲۶	کاهش خطرپذیری از منظر شرعی
۲۶	مشارکت
۲۷	سازوکار بیمه
۳۰	ریا، غرر و میسر
۳۸	خلاصه فصل

۳۹	فصل ۳ تکافل و انطباق شرعی آن
۴۰	مقدمه
۴۰	تعریف تکافل
۴۱	تاریخچه تکافل
۴۵	تفاوت بین تکافل و بیمه
۴۹	خلاصه فصل
۵۰	فصل ۴ خطرپذیری و روش‌های کاهش آن
۵۱	مقدمه
۵۱	معنی خطرپذیری
۵۱	طبقه‌بندی خطرپذیری
۵۳	مدیریت خطرپذیری
۵۵	مدیریت خطرپذیری در اسلام
۵۷	خلاصه فصل
۵۸	فصل ۵ الگوهای تکافل
۵۹	مقدمه
۵۹	الگوی تعاونی (همکاری)
۵۹	الگوهای تجاری تکافل
۷۵	تفاوت بین الگوهای تکافل
۷۵	الگوی تکافل بازبینی (اصلاح) شده
۷۹	خلاصه فصل
۸۱	فصل ۶ تکافل خانواده
۸۱	مقدمه
۸۲	تکافل خانواده
۸۷	روش قیمت‌گذاری واحد
۸۸	پوشش‌های تکافل خانواده متصل به واحد عمومی
۹۲	مزایای تکمیلی / پوشش
۹۳	مزایای فوت تصادفی (ناشی از حادثه)
۹۳	مرگ و قطع عضو تصادفی
۹۴	مزایای درآمد خانواده

۹۴	الحاقیه جایگزین درآمد از کارافتادگی
۹۵	معافیت از پرداخت سهم مشارکت
۹۷	کلوز/ بند افزایش سرمایه عمر (ارزش اسمی)
۹۷	افزایش سهم مشارکت
۹۸	تکافل خانواده گروهی زمانی
۹۸	پوشش اعتباری خانواده
۹۹	مزایای تکافل تکمیلی
۱۰۱	خلاصه فصل
۱۰۲	فصل ۷ تکافل عموم
۱۰۲	مقدمه
۱۰۷	محاسبه سهم مشارکت کنندگان
۱۰۸	کم بیمه‌گی و بیش بیمه‌گی
۱۲۰	تکافل آتش سوزی
۱۲۳	تکافل مهندسی
۱۲۴	تکافل ناوگان دریایی
۱۳۴	تکافل برای اقلام متفرقه
۱۳۶	خلاصه فصل
۱۳۷	فصل ۸ تکافل انکابی
۱۳۹	تاریخچه بیمه انکابی و تکافل انکابی
۱۳۹	ایرادات شرعی علیه بیمه انکابی
۱۴۲	چرا باید تمهیدات تکافل انکابی داشته باشیم؟
۱۴۳	انواع تکافل انکابی
۱۴۴	مسائل و چالش‌های پیش روی شرکت‌های تکافل انکابی
۱۴۴	خلاصه فصل
۱۴۵	فصل ۹ کانال‌های توزیع
۱۴۶	مقدمه
۱۴۶	کانال‌های توزیع سنتی
۱۴۸	کانال‌های توزیع جایگزین
۱۵۱	خلاصه فصل

۱۵۳	فصل ۱۰ مدیریت بیمه‌گری
۱۵۴	مقدمه
۱۵۴	بیمه‌گری تکافل (بیمه) چیست؟
۱۵۵	تاریخچه بیمه عمر زمانی
۱۵۷	نقش مشاوران تکافل در بیمه‌گری
۱۵۸	فرایند بیمه‌گری
۱۶۰	انواع بیمه‌گر
۱۶۲	عوامل مؤثر در بیمه‌گری تکافل خانواده
۱۶۶	بیمه‌گری در تکافل عمومی
۱۷۵	خلاصه فصل
۱۷۸	فصل ۱۱ مدیریت ادعای خسارت
۱۷۹	مقدمه
۱۷۹	حل و فصل دعاوی
۱۹۶	اهداف تابع ادعای خسارت
۱۹۶	اشتراک‌گذاری اطلاعات درباره ادعای خسارت
۱۹۷	فرایند ادعاهای خسارت و نقش ارزیابی خسارت در تکافل عمومی
۲۰۰	خلاصه فصل
۲۰۶	فصل ۱۲ قانونگذاری و نظارت تکافل
۲۰۷	مقدمه
۲۰۷	انطباق به وسیله متصدیان تکافل
۲۱۱	رویه‌های مورد نیاز برای انطباق با شریعت در سطح متصدی
۲۱۳	خلاصه فصل
۲۱۴	واژه‌نامه توصیفی

مقدمه مترجمان

کتاب آشنایی با تکافل، نظریه و عمل است. کم نظیر در حوزه تکافل مقدماتی است که نویسندگان آن عدنان مالک^۱ و کریم الله^۲ حوی مفاهیم نظریه را با کاربردهای عملی درآمیخته‌اند. مطالعات موردی کتاب که در هر بخش و فصل آمده، کاربرد مطلب را به خوبی نشان داده و مثال‌های متعددی در متن کتاب جنبه‌های عملیاتی تکافل آمده است. مترجمان سعی کردند مثال‌ها را به صورت سمپل با بوم‌صنعت بیمه ایران درآورند. در این راه سختی‌هایی وجود داشت، زیرا تاکنون تکافل در صنعت بیمه ایران نبوده و تجربیات شخصی مترجمان این مهم را هموار کرد.

اکنون که به همت بیمه مرکزی و پژوهشکده بیمه موضوع تکافل در کشور اجرایی می‌شود، جای بسی خرسندی است که توانستیم گامی کوچک در راه صنعت بیمه کشور برداریم. طبق آمار مؤسسه ایمارک نرخ رشد تکافل در دنیا ۱۰/۵ درصد و نرخ رشد بیمه‌های متعارف ۵ درصد است که لزوم توجه به تکافل در کشور را نشان می‌دهد. با اجرایی شدن تکافل ضریب نفوذ بیمه در کشور بالا می‌رود. سمینارها، جلسات و کلاس‌های گوناگونی برای آشنایی صنعت با این نظام پوشش خطرپذیری برگزار شده است (عباس راد، پژوهشکده بیمه، اتحادیه بیمه‌گران، شیراز، ۱۴۰۲، ۱۴۰۳).

۱. مدرس، مرکز تعالی در امور مالی اسلامی مؤسسه علوم مدیریت پاکستان

۲. دکترای طراحی خدمات مالی اسلامی از دانشگاه بروئل لندن

امیدواریم اکنون که تکافل در کشور برای نخستین بار تجربه می‌شود از فناوری‌های نو مانند بلاکچین و فرایندکاوی برای اجرایی شدن آن استفاده شود. استفاده از فناوری بلاکچین از این نظر که شفافیت در آن حداکثر است و از قضا، شفافیت یکی از ارکان تکافل است؛ همچنین استفاده از رویکرد فرایندکاوی از این نظر که بحث مدیریت ادعاهای خسارت چه از لحاظ رضایت مشتری (بیمه‌گذار) و چه از لحاظ پرداخت هزینه‌های تقلب (بیمه‌گر) بسیار مهم است و با این ابزار می‌توان فرایند پرداخت خسارت را بهبود بخشید و چابک کرد.

مجوزهای بیمه مرکزی به شرکت‌های بیمه برای اجرای تکافل به صورت پنجره‌ای است تا آن‌ها بتوانند در کنار عملیات بیمه‌گری متعارف، نظام تکافل را پیش ببرند. امیدواریم، به‌زودی، شرکت‌های تکافل را در صنعت بیمه داشته باشیم تا بتوانیم از مزایای این نظام مالی حداکثر بهره را ببریم.

عباس‌راد

عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

و

عضو کارگروه تکافل پژوهشکده بیمه

فرزانه نظری‌زاده

پیشگفتار

در سطح جهانی، بیمه و جبران اسلامی آن به نام تکافل جزء لاینفک فعالیت‌های اقتصادی، تجاری و شخصی می‌باشند و چارچوبی برای انتقال خطرپذیری برای سطوح مختلف معاملات فراهم می‌کنند. بطور استعاره، بیمه و تکافل شبیه ضربه‌گیرهای مالی هستند که از نهادها، از جمله افراد، مراعات و حتی اقتصادهای جهانی در برابر خطراتی که تحقق می‌یابد و واحدهایی که هیچ‌گونه برتری یا توانایی مالی برای مقابله با آن‌ها ندارند، محافظت می‌کنند. حوادث ناگواری که می‌تواند به چنین شرایطی منجر شود شامل مرگ، آتش‌سوزی، تصادفات جاده‌ای، سرقت و بسیاری موارد دیگر است.

در طول فعالیت در شرکت‌های بیمه و تکافل و بخش‌های آموزشی مرتبط، همواره احساس کرده‌ایم که نیاز به افزایش آگاهی از بیمه و تأکید بر سرر تکافل که مطابق با اعتقادات مسلمانان تلقی می‌شود، وجود دارد. یکی از راه‌های سراسر تداوم آگاهی، آموزش تکافل به دانشجویان از راه گنجاندن آن در برنامه‌های آموزشی است. این امر می‌تواند تأثیر بلندمدتی بر این صنعت جدید و در حال توسعه داشته باشد.

در حال حاضر، بسیاری از دانشگاه‌ها در سراسر جهان، به‌ویژه در آسیا (مثلاً مالزی، پاکستان)، خاورمیانه و در مراکز آموزشی پیشرو در سراسر جهان، از جمله انگلستان و آمریکا تکافل را موضوع علوم مدیریتی دانشجویان معرفی کرده‌اند. در نتیجه، ما نیاز به تدوین برنامه‌های درسی جدید و متون مرجع تحقیق داشتیم. دریافتیم که کتاب‌های مرتبط نسبتاً کمی در بازار موجود است، و آن‌هایی که وجود داشتند، عمدتاً برای شاغلان نوشته شده‌اند. به نظر می‌رسد که برای دانشجویان بسیار دشوار است که مفهوم

بیمه و تکافل را از این کتاب‌ها یاد بگیرند، به‌خصوص در بازه زمانی یک ترم. بنابراین، با مستند کردن مشاهدات علمی خود و عملکرد روایی این حوزه، به فکر تألیف کتابی درباره تکافل برای دانشجویان مبتدی افتادیم. به همین منظور، محتوای این کتاب شبیه به نموداری منطقی تنظیم شده است که تفکر دانشجویان را توسعه می‌دهد و از مفاهیم ساده بیمه‌ای شروع می‌کند و به فرایندها و روش‌های تخصصی تکافل می‌پردازد. متن شامل مطالعات موردی و الگوهای واقعی و تعمیم‌پذیر از شرکای ما در بخش تکافل، شرکت تکافل پاکستان-قطر با مسئولیت محدود، و برخی بازخوردهایی است که نویسندگان دریافت کرده‌اند.

فصل ۱ بیمه، یکی از روش‌های مدیریت خطرپذیری، را با جزئیات بیشتر بررسی می‌کند. بر مفهوم بیمه تاریخیچه آن، اصول آن و مزایای آن برای افراد و جامعه تمرکز دارد. در فصل ۲، درباره مدیریت خطرپذیری و مفهوم بیمه در پرتو شرع بحث شده است. در این فصل ایرادات علمای اسلامی به بیمه که عبارت‌اند از ربا (بهره)، غرر (عدم قطعیت)، میسر (قمار) توضیح داده شده است. فصل ۳ به معرفی مفهوم تکافل و چگونگی رسیدگی به ایرادات علمی اسلام به بیمه می‌پردازد. مطالعات موردی کوچک و مطالعات موردی برای روشن شدن بیشتر مفاهیم ارائه شده است. تکافل در کشورهای مختلف با اتخاذ الگوهای مبتنی بر قراردادهای مشارکتی مانند مضاربه (مشارکت بین سرمایه و تخصص) و وکال (که ر آن هزینه‌ای برای خدمات ارائه می‌شود) انجام می‌شود. فصل ۴ این کتاب درباره مفهوم خطرپذیری و روش‌های مدیریت خطرپذیری و نحوه عملکرد بیمه و تکافل به عنوان روش‌های مدیریت خطرپذیری بحث می‌کند. فصل ۵ الگوهای تکافل را بررسی می‌کند و تأکید ویژه‌ای بر جدیدترین الگوی توسعه‌یافته دارد. در فصل ۶ درباره انواع مختلف پوشش تکافل موجود، شامل خانواده (زندگی)، سلامت، وسایل نقلیه موتوری، آتش‌سوزی، پول نقد و ناوگان دریایی بحث می‌شود. نحوه خرید، قیمت‌گذاری و ارائه این نوع پوشش‌ها را شرکت‌های تکافل مشخص می‌کنند.

در فصل ۷ مفهوم تکافل و در فصل ۹ راه‌های ارائه خدمات تکافل به مشارکت‌کنندگان بررسی می‌شود. این راه‌ها شامل نمایندگان انحصاری، نمایندگان و کارگزاران مستقل، اینترنت و تکافل بانک و امثال آن می‌شوند. فصل ۸ فعالیت‌های مربوط به بیمه‌گری را در تکافل دربر

می‌گیرد. در بیمه‌گری، شایستگی متقاضی برای پوشش تکافل ارزیابی می‌شود و سهم (قیمت) منصفانه برای پوشش تعیین می‌شود که شامل جمع‌آوری اطلاعات درباره متقاضی، ارزیابی آن اطلاعات و سپس تصمیم‌گیری درباره ارائه یا عدم ارائه تکافل به متقاضی است.

هنگامی که خسارت مشخصی رخ می‌دهد، آزمون تورنسل هر شرکت تکافل آغاز می‌شود. بهترین روش مستلزم رد ادعاهای جعلی و پرداخت سریع ادعاهای واقعی است. فصل ۱۰ بر چگونگی ارائه خدمات ادعایی شرکت‌های تکافل تمرکز دارد. دعاوی تکافل عمومی را معمولاً ارزیاب خسارت بررسی می‌کند. بنابراین، این فصل همچنین با استفاده از الالعات موردی، نقش ارزیاب خسارت را به تفصیل توضیح می‌دهد.

فصل ۱۱ به نقش نهاد ناظر در نظارت و رسیدگی بر شرکت‌های تکافل می‌پردازد. شرکت‌های تکافل مدعی پیروی از سرعت‌اند، بنابراین، نهاد ناظر باید نظام‌های نظارتی و رسیدگی را در اختیار داشته باشد که علاوه بر نظارت بر جنبه‌های مالی شرکت‌های تکافل، رعایت موازین شرعی را تضمین کند.

این کتاب هنوز جای پیشرفت دارد، بنابراین، خوانندگان دعوت می‌کنیم نظرات و پیشنهادها را در صفحه فیس‌بوک کتاب ارسال کنند. براساس افزونه‌ها، ویرایش‌ها و پیشنهادها جدید، می‌توانیم نسخه‌های اصلاح‌شده این کتاب را منتشر کنیم.

عبدالله ملک، پیشاور، پاکستان

کریم الله، پیشاور، پاکستان

یادداشتی درباره روش تحقیق کتاب

این کتاب از روش تحقیق موردی روایی^۱ استفاده می‌کند، که در آن داده‌ها از طریق مشاهدات عمیق مشارکت‌کنندگان، تحقیقات بازار و بازخورد، و اسناد به عنوان منابع داده جمع‌آوری می‌شوند. مفاهیم، محاسبات، و بحث‌ها از طریق مطالعات موردی جدول‌بندی‌شده و تصاویر پشتیبانی می‌شوند. این کتاب حمایت تحقیقاتی مرکز تعالی در امور مالی اسلامی، مؤسسه علوم مدیریت^۲ و شرکت‌های خانواده پاکستان-مقطر و تکافل عمومی پاکستان در پاکستان را تأیید می‌کند.

www.ketab.ir

-
1. a narrative case research methodology
 2. CEIF IMSciences